

DOI: doi.org/10.21272/shaj.2023.i41.p.33

MARYNAS.HONCHARUK

Kyiv National University of Culture and Arts (Ukraine)

AZERBAIJAN MISSION OF UKRAINIAN: MYKOLA MYROSHNYCHENKO AS A POET, TRANSLATOR, LITERATURE EXPLORER

Abstract. *The article examines the role of the prominent Ukrainian translator and researcher of Azerbaijani literature, Mykola Miroshnychenko, in the development of bilateral dialogue between our peoples in various spheres. The author considers the role of the individual as a key and unique resource for the development of relations between countries that have only restored their state independence after decades of Soviet occupation, the destruction of the mechanisms of creating a unique state, cultural, and diplomatic space peculiar to the Ukrainian and Azerbaijani peoples; who learn to build bilateral dialogue, establish cooperation in various sectors, including literature, culture, and journalism. The relevance of the article lies in the lack of research into the figure of Miroshnychenko as a Ukrainian translator, a researcher of Azerbaijani literature and its heritage in the context of the revival of the Ukrainian-Azerbaijani dialogue and the presence of certain crisis processes, such as a crisis of competence, quality of work and expertise of self-proclaimed researchers of cultural relations between our countries.*

The phenomenon of Ukrainian-Azerbaijani studies (in the context of which the figure of M. Miroshnychenko is considered) is characterized as a constant, long-lasting process, with its own traditions and values, the formation of which was made by the outstanding Mykola Gulak, Oleksandr Navrotskyi, Lev Lopatynskyi, Agatangel Krymskyi, Leonid Pervomaiskyi, Valery Marchenko, Pavlo Movchan, etc.

The main achievements of Mykola Miroshnychenko as a Ukrainian translator of Azerbaijani literature are named: the development of Ukrainian Azerbaijani studies as a phenomenon in Ukrainian literature and science, the continuation of the traditions of the outstanding M. Gulak, A. Krymskyi, etc., the actualization of their achievements; systematization and research of large volumes of translation and scientific works, selection of high-quality and competent ones; development of dialogue between writers, literary experts, journalists of Ukraine and Azerbaijan; translation of dozens of Azerbaijani poets to Ukrainian, both classics and modern authors.

The author emphasizes the reasons for the exceptional value and significance of Miroshnychenko's works: unlike many Ukrainian translators from Azerbaijani, Mykola Mykolovych perfectly mastered the Azerbaijani language (as well as Turkish, Old Turkish, Crimean Tatar) and constantly improved his knowledge of literature, culture, history, customs and traditions of Azerbaijanis, without which it is impossible to carry out a highly artistic translation of both modern literature and classics that wrote their texts under the influence of complex mystical and philosophical currents; the researcher devoted more than thirty years of his life to Azerbaijani studies, which culminated in the fundamental two-volume "Anthology of Azerbaijani Poetry", which was published in 2006 and to this day remains the main work that represents Azerbaijani literature in Ukrainian translations at a high artistic level.

The article outlines a number of tasks that must be implemented in order to continue the work of M. Miroshnychenko and the qualitative development of literary relations between our countries: publication of manuscripts of translations from Azerbaijani that never saw the light of day during the translator's lifetime due to lack of funding; publication of author's poetry collections, in particular, a series of poems dedicated to Azerbaijan; development of dialogue platforms for discussion and analysis of the heritage of the poet, translator and researcher between specialists of Ukraine and Azerbaijan.

Keywords: Azerbaijan, Mykola Miroshnychenko, Ukrainian-Azerbaijani relations, translation and literary processes, Ukrainian Azerbaijani studies.

Citation. Honcharuk M.S. Azerbaijan mission of Ukrainian: Mykola Myroshnychenko as a poet, translator, literature explorer. *Sumskyi istoryko-arkhivnyy zhurnal [Sumy historical and archival journal]*. №XLI. 2023. Pp.33-41. DOI: doi.org/10.21272/shaj.2023.i41.p.33

ГОНЧАРУК М.С.

Київський національний університет культури і мистецтв (Україна)

АЗЕРБАЙДЖАНСЬКА МІСІЯ УКРАЇНЦЯ: МИКОЛА МІРОШНИЧЕНКО ЯК ПОЕТ, ПЕРЕКЛАДАЧ, ЛІТЕРАТУРОЗНАВЕЦЬ

Анотація. У статті досліджується роль видатного українського перекладача і дослідника літератури Миколи Мірошніченка у розвитку двостороннього діалогу між нашими народами в різних сферах. Авторка розглядає роль особистості як ключового та унікального ресурсу розвитку відносин між країнами, які лише відновили свою державну незалежність після десятиліть радянської окупації, знищення питомо притаманних нашим народам механізмів творення самобутнього державного, культурного, дипломатичного простору; які вчать вибудовувати двосторонній діалог, налагоджувати співпрацю в різних секторах, в тому числі літератури, культури, журналістики. Актуальність статті полягає у малодослідженості постаті Мірошніченка як українського перекладача, дослідника літератури та його спадщини в контексті пошуків двостороннього діалогу та наявності певних кризових процесів, таких як криза компетентності, якості робіт та фаховості самоназваних дослідників культурних взаємин між нашими країнами.

Охарактеризовано явище української азербайджаністики (в контексті якої і розглядається постать М.Мірошніченка) як сталий, тяглий процес, зі своїми традиціями, цінностями, до формування якого доклали зусиль видатні Микола Гулак, Олександр Навроцький, Лев Лопатинський, Агатангел Кримський, Леонід Первомайський, Валерій Марченко, Павло Мовчан тощо.

Названі основні здобутки Миколи Мірошніченка як українського перекладача азербайджанської літератури: розвиток української азербайджаністики як явища в українській літературі та науці, продовження традицій видатних М.Гулака, А.Кримського тощо, актуалізація їх здобутків та напрацювань; систематизація та дослідження великих обсягів перекладацьких та наукових робіт, виокремлення з них якісних та компетентних; розвиток діалогу між письменниками, літературознавцями, журналістами України та Азербайджану; переклад українською мовою десятків азербайджанських поетів, як класиків, так і сучасних авторів.

Авторка акцентує на причинах виняткової цінності і значущості праць Мірошніченка: на відміну від багатьох українських перекладачів з азербайджанської, Микола Миколович досконало володів азербайджанською мовою (а також турецькою, старотурецькою, кримськотатарською) та постійно вдосконалював свої знання літератури, культури, історії, звичаїв і традицій азербайджанців, без чого неможливо здійснити високохудожній переклад як сучасної літератури, так і класиків, які писали свої тексти під впливом складних містико-філософських течій; більше тридцяти років свого життя дослідник присвятив азербайджаністиці, що увінчалось фундаментальною двотомною "Антологією азербайджанської поезії", яка була видана у 2006 році і по сьогодні залишається головною працею, що репрезентує на високохудожньому рівні азербайджанську літературу в українських перекладах.

У статті окреслюється ряд задач, які необхідно реалізувати для продовження справи М.Мірошніченка та якісного розвитку літературних взаємин між нашими країнами: видання рукописів перекладів з азербайджанської, що так і не побачили світ

за життя перекладача через брак фінансування; видання авторських збірок поезій, зокрема, циклу поезій, присвячених цій країні; розвиток діалогових площадок, для обговорення та аналізу спадщини поета, перекладача та дослідника між фахівцями на міждержавному рівні.

Ключові слова: Азербайджан, Микола Мірошніченко, українсько-азербайджанські відносини, перекладацтво, літературний процеси, українська азербайджаністика.

Цитування. Гончарук М.С. Азербайджанська місія українця: Микола Мірошніченко як поет, перекладач, літературознавець // Сумський історико-архівний журнал. №XLI. 2023. С.33-41. DOI: doi.org/10.21272/shaj.2023.i41.p.33

Актуальність теми статті полягає у малодослідженості постаті Миколи Мірошніченка як українського перекладача, дослідника азербайджанської літератури та його спадщини в контексті поживлення українсько-азербайджанського діалогу та наявності певних кризових процесів, таких як криза компетентності, якості робіт та фаховості самоназваних дослідників культурних взаємин між нашими країнами. Відсутній системний аналіз ролі перекладача в розвитку традицій української азербайджаністики, утвердження цінностей українського фахівця згаданої галузі. Є потреба в дослідженні та публічній дискусії навколо творчої спадщини видатного поета, спеціаліста з тюркських мов і літератур для актуалізації українсько-тюркського, зокрема, українсько-азербайджанського діалогу та сприяння тяглості цього напряму літературного процесу.

Існує низка досліджень про Миколу Мірошніченка як видатного поета, майстра паліндромів, паліндромонів та візуальних віршів. Проте вкрай бракує робіт, які окреслюють його роль як перекладача і дослідника тюркських літератур, зокрема, азербайджанської. Тож здебільшого ми зверталися до першоджерел.

Для дослідження теми ми в першу чергу послуговувалися роботами самого Миколи Мірошніченка, серед яких двотомна Антологія азербайджанської поезії (2006), яка містить його ґрунтовну передмову “Зійшло сонце у Ширвані” як упорядника, провідного перекладача та автора ідеї проекту з видання найбільш повного зібрання азербайджанської поезії в українських перекладах. В ній проаналізовано азербайджанську поезію XII-XX століть та розвиток її зв’язків з українським літературним процесом.

Також важливим джерелом є авторська антологія перекладача “На світловидноті” (2009), яка увібрала весь його перекладацький доробок, якому передує слово під назвою “Брама Сходу Миколи Мірошніченка” від Сергія Борщевського – видатного поета і перекладача, одного з найближчих соратників автора антології. Крім аналізу перекладацької місії (адже Мірошніченко перекладав не лише з азербайджанської, але й турецької, кримськотатарської, узбецької, татарської, таджицької, туркменської, угорської, грузинської, сирійської та інших), С. Борщевський детально зупинився на азербайджаністиці в житті Миколи Миколовича. Як вказує дослідник, переклад (якщо говорити про справжніх майстрів) це завжди вибір і завжди вияв любові: до іншого народу, іншої культури, іншої мови, іншої особистості – чи то сучасника, чи то письменника, який жив кілька століть тому. В передмові проаналізовано важливість ґрунтового підходу Мірошніченка до перекладацької діяльності – це тридцять років натхненної, але важкої праці: від приїзду до Баку на стажування у 1976 до виходу у 2006 році двотомної Антології азербайджанської поезії (Мірошніченко, 2009; Антологія азербайджанської, 2006).

У випуску 1(87) Українського культурологічного альманаху “Хроніка-2000” за 2011 рік, присвяченому українсько-азербайджанськими взаєминам, опубліковано декілька статей Мірошніченка а також кілька робіт про його перекладацьку й дослідницьку діяльність. Зокрема, статті Мірошніченка “Призвід для віршів – життя” (про Вагіфа

Векілова), “Азербайджансько-українські літературні і культурні взаємини” (в який проаналізовано вказану тематику починаючи з першої згадки в азербайджанській літературі України, а власне України-Русі, в творчості Нізамі Генджеві (1140-1202) до кінця ХХ ст.); “Вітер з України в Баку, або В зеленому затінку демір-агачів”, де детально розглядається україністика в Азербайджані. В альманасі також є ряд статей про творчість Мірошніченка: Сергій Чирков “Рожева ластівка Миколи Мірошніченка”, Віктор Ткаченко “Золотий трикутник” тощо. В збірках перекладів української поезії азербайджанською “Бајраг ве кунеш” (1978) та “Корпулер” (1979), які вийшли в Баку ще до мовної реформи (перехід на латиницю), впровадженій третім Президентом Гейдаром Алієвим, наведено переклади авторських віршів Мірошніченка, які присвячені азербайджанській тематиці та інформація про творчість автора, його діяльність в розвитку двосторонніх відносин (Український культурологічний, 2011).

Варто зазначити, що на нашу думку винятково цінними є збірки авторських поезій Мірошніченка, де є поезії, присвячені азербайджанській тематиці. За життя автора вийшло дві збірки “Рік-осокір” (1984) та “Око” (1989). Особливу увагу привертає цикл поезій “Рукопис із Міста Вітрів”, який, власне, присвячений азербайджанській тематиці і де представлені здебільшого поезії, написані під час перебування в Країні Вогнів. В передньому слові до Авторської антології перекладача, Сергій Борщевський звертає увагу що в першій збірці Миколи “Рік-осокір” була начеб запрограмована його подальша письменницька доля. “Українське родом і народом, спить моє дитинство скраєчку Європи, розглядаючи уві сні – Азію”, – говорять рядки з вірша “Як міраж”, що ним відкривається цикл вище згаданих поезій (Мірошніченко, 1984; Мірошніченко, 1989).

Йдеться передусім про систематизацію та аналіз поетичної та перекладацької, дослідницької спадщини М.Мірошніченка як видатного фахівця з азербайджаністики.

Завданням цієї розвідки є дослідити азербайджанську місію видатного поета, перекладача, літературознавця Миколи Мірошніченка, визначити методи подальшої популяризації його творчості та актуалізації цінностей і традицій української азербайджаністики, виявити раніше не видані тексти поета, систематизувати й узагальнити його перекладацький доробок, окреслити методи популяризації його літературної спадщини.

Новизна дослідження полягає в тому що вперше проведено системний аналіз ролі Мірошніченка як перекладача в розвитку традицій української азербайджаністики, утвердження цінностей українського фахівця згаданої галузі. Вперше аналізується роль видатного перекладача з огляду на архіви та літературу, що зберігається в Азербайджані, зокрема Національній бібліотеці імені Ахундова.

Микола Мірошніченко народився 1 січня 1947 року в селі Третьяківка Біловодського району на Луганщині у великій сім’ї, де з десяти дітей був найстаршим.

У старших класах майбутній перекладач навчався в інтернаті. Там він і почав писати свої перші вірші, можливо, через складні внутрішні переживання. 1968 року закінчив відділення української філології Луганського педагогічного інституту імені Т.Г. Шевченка. Працював учителем на Запоріжжі та Київщині, займався журналістикою (16 років присвятив письменницькому тижневику “Літературна Україна”). У його авторських поезіях, з яких опубліковано нині лише дві книги – “Рік-Осокір” та “Око”, він часто звертається до малої батьківщини.

Як і багатьох українських поетів, за радянських часів його безпідставно звинувачували у націоналізмі. Тому, попри талант, публікуватися не дозволяли. Один із друзів порадив Миколі стати перекладачем, і тоді його вибір зупинився на тюркських мовах. Адже ще у студентські роки він захоплювався творчістю турецького поета Орхана Велі, але за радянських часів виїхати до Туреччини на навчання було неможливо. Тому

він обрав найближчу до турецької мову – азербайджанську. За словами рідних Миколи, вивчав тюркські мови (опанував азербайджанську, турецьку, старотурецьку, кримськотатарську) він більшою мірою самостійно, мав неймовірний талант і пам'ять (Gonçaruk, 2022).

Обравши перекладацький шлях, у 1976-1978 роках Мірошніченко стажувався у Бакинському університеті, удосконалюючи знання азербайджанської мови та водночас працював у бібліотеці університету. Місто Баку, древню культуру та літературу Азербайджану він часто вбачав джерелом для натхнення на написання віршів. Саме тут він написав цикл поезій “Рукопис із Міста Вітрів”. Під час свого стажування, Мірошніченко познайомився та співпрацював з видатними азербайджанськими поетами, перекладачами, літературознавцями. Сприяв їх залученню до українсько-азербайджанського діалогу. Проте найближчим азербайджанським другом та соратником для нього став видатний україніст Аббас Абдулла (1940-2019), який після закінчення Бакинського університету стажувався в Інституті літератури імені Т.Г.Шевченка АН України (1964-1965), у відділі шевченкознавства і став одним з провідних фахівців у цій галузі. Він є автором 200 робіт і та кількох монографій про зв'язки наших народів у сфері літератури протягом 100 років (1840-1940). Також він досліджував діяльність товариства “Просвіта” в Баку. Аббас є автором кількох збірок поезій, в які також входили цикли “Українські візерунки”. Як перекладач і упорядник доклав значних творчих зусиль до створення двох антологій української поезії в перекладі азербайджанською – “Знамено і сонце”, “Мости”, а також збірки української поезії “Золота пшениця”, збірки поезій Т.Шевченка “Думи мої, думи”, збірок “Русалка” Лесі Українки, “Жага” М.Рильського, “Протуберанці сонця” та “Вірші і поеми” І.Драча азербайджанською мовою. Аббас Абдулла переклав також “Наталку Полтавку” І.Котляревського, вірші і поеми В.Симоненка, В. Підпалого, В. Юхимовича, М.Мірошніченка та багатьох інших. У 1984 році за надзвичайно плідну перекладацьку роботу поетові було присуджено літературну премію ім. Максима Рильського. Варто зазначити, що саме за сприяння Аббаса Абдулли Мірошніченко зміг реалізувати свою мрію та пройти стажування з турецької мови в Стамбулі в 1994 році (Абдулла тоді працював в Стамбулі азербайджанським генеральним консулом), про що зазначається в Українському культурологічному альманасі “Хроніка-2000” (Український культурологічний, 2011).

Микола Мірошніченко приступив до ремесла “будівничого” українського храму “азербайджанського православ'я”, вшановуючи пам'ять тих, хто розбудовував його раніше, досліджуючи та популяризуючи їх літературну спадщину. Працюючи над перекладами тюркських літератур, Мірошніченко глибоко опановував не лише мову, а й культуру, історію, менталітет народу (Брама Сходу, 2004).

Про вплив столиці Азербайджану на формування світогляду та своїх майбутніх дослідницьких і творчих пріоритетів писав так: “Це тут я дізнався про долю Шевченкового побратима, Миколи Івановича Гулака, що жив на засланні в Генджі, де в дочерив азербайджанську дівчинку-сироту, перекладав – щоправда, прозою – поезію великого генджинця Нізамі. Це тут я вперше прочитав роман-дилогію Юсифа Візира Чеменземенлі “Студенти”, який оповідає про революційні заворушення початку нашого століття (автор пише у ХХ ст. – авт.) у Київському університеті святого Володимира, де Юсиф Візир навчався на юридичному факультеті, – роман, на жаль, досі чекає у нас свого перекладача й видання...”, зазначається в Українському культурологічному альманасі “Хроніка-2000” (Український культурологічний, 2011).

Дійсно, явище української азербайджаністики потребує дослідження, систематизації, утвердження тяглості цього явища. Мірошніченко зробив посильний внесок у цю справу. Він стверджував, що азербайджансько-українські літературні та культурні зв'язки сягають

Середньовіччя. На його думку, вперше тема України (України-Русі) з'явилася в азербайджанській літературі в творчості Нізамі Генджеві (1140-1202).

Перебуваючи на засланні на Кавказі, кирило-мефодіївець Микола Гулак деякий час жив в Генджі, досліджуючи творчість Нізамі Гянджеві, Вагіфа, а також вивчав азербайджанський фольклор. Переклав прозою поему Фізулі “Лейла і Меджнун”, яку О.Навроцький, інший кирило-мефодіївець та двоюрідний брат Гулака який теж був у засланні, звіршував російською. Микола Гулак помер у 1898 році і похований у Генджі.

Велику увагу азербайджанській літературі приділяв і видатний український орієнталіст академік Агатангел Кримський. Фундаментальна праця “Нізамі і його сучасники” (1941) через репресії і арешт вченого вийшла друком в оригіналі російською мовою лише в 1981 році. Вперше праця перекладена азербайджанською та видана в Баку у 2022 році, за ініціативи та всебічного сприяння Касеїнова Дюсена Курабаєвича – тодішнього генерального секретаря міжнародної організації тюркської культури ТЮРКСОЙ (Анкара), який доклав великих зусиль для розвитку українсько-тюркського діалогу (Krimski, 2022).

Серед видатних перекладачів і дослідників азербайджанської літератури також вирізняється постать Валерія Марченка (1947-1984), який помер у в'язниці в Санкт-Петербурзі, куди його запроторила радянська влада. Пам'яті Марченка Аббас Абдулла присвятив вірша “Гіркотний світ”, яки переклав українською Мірошніченко. Валерій Марченко – єдиний, кого радянський режим звинувачував у подвійному, українському та азербайджанському націоналізмі. За життя він встиг перекласти такі твори Джаліла Мамедгулузаде як “Нація”, “Поштова скринька”, “Мерці”, Анара Рзаєва – “Ювілей Данте”, “Склянка води”, “Цікаве дослідження”, також твори Сулеймана Сані Ахундова, Мірзи Фаталі Ахундова, азербайджанські народні казки та інші твори. Марченко підготував ряд досліджень про українсько-азербайджанські літературні взаємини, зокрема, “Агатангел Кримський як дослідник азербайджанської літератури”, “Сторінки побратимства нашого”, “Древня азербайджанська література в дослідженнях А.Ю.Кримського”, “Професор Олександр Васильович Багрій” та інші (Марченко, 2001).

Переклади з азербайджанської літератури, які виконав Микола Мірошніченко, цінні тим, що їх автор сповна присвятив себе азербайджаністиці, опанувавши мову, багато років досліджуючи історію, культуру, традицію народу. Він переклав українською мовою десятки азербайджанських поетів, серед яких видатний шемахинець, придворний поет ширваншаха Махучехра III Кесраніда Афзаладін Хагані, автор відомої п'ятириці “Хамсе” Нізамі Гянджеві, перша азербайджанська поетеса Мехсеті, видатний філософ, містик, основоположник літературної азербайджанської мови Імадеддін Несімі, всесвітньовідомий поет жанру дивана, видатний представник азербайджанського роду Баят Мухаммед Фізулі, видатний мислитель, просвітитель, творчістю якого захоплювалися Іван Франко та Агатангел Кримський Мірза Шафі Вазех, поет-сатирик Мірза Алекпер Сабір, та сучасні автори ХХ-ХХІ ст. – Фікрет Годжа, Гусейн Джавид, Осман Саривеллі, Сулейман Рустам, Расул Рза, Раміз Ровшан та інші.

Переклади публікувалися в українських літературних газетах та журналах. 1984 року у київському видавництві “Дніпро” виходить збірка “Азербайджанське радянське оповідання”, де одним із перекладачів виступив Микола Мірошніченко. 1986 року у Києві у видавництві “Радянський письменник” було видано збірку поезій Аббаса Абдулли “Не сказане мною”, де Мірошніченко виступив перекладачем та укладачем. 1987 року у київському видавництві “Веселка” вийшла збірка віршів для дітей Тофіка Махмуда “Торішина”, де Мірошніченко був укладачем та перекладачем. Того ж року у київському видавництві “Молодь” виходить книга Юсіфа Самедоглу “День страти. Роман. Оповідання”, де він виступив одним із перекладачів.

Головною роботою Миколи Мирошниченка в справі розвитку літературного діалогу між нашими країнами є видання у 2006 році двотомної “Антології азербайджанської поезії”. Починаючи з 1976, коли Мирошниченко вперше ступив на азербайджанську землю, і до виходу “Антології” пройшло 30 років, які були присвячені перекладу та дослідженню азербайджанської літератури, опануванню поетичних форм східної поезії, осмисленому і ретельному “висаджуванню” на українському літературному ґрунті цих “екзотичних рослин”. Перший том відображає період з ХІІ – до початку ХХ ст., а другий том ХХ – початок ХХІ ст. Микола Миколович довго виношував ідею цього проєкту, був упорядником та провідним перекладачем фундаментальної роботи. За переклад та упорядкування “Антології...” був удостоєний Національної літературної премії імені М.Рильського. І коли у 2009 його земний шлях завершився, то він залишив нам свій Азербайджан. Азербайджан який він обрав, який він любив, “храм православ’я” якому він будував в українському літературному процесі. Його праці і надалі залишаються класикою перекладів з азербайджанської, до якої регулярно звертаються (Листи, відправлені, 2017; Насімі, 2019).

Микола Мирошниченко відомий також як видатний поет, паліндроміст, автор візуальних віршів. Його творчість вивчають у шкільній програмі в Україні. Творчість Мирошниченка перекладена азербайджанською мовою (Баґраґ ве, 1978; Корулеси ишлеримиз, 1983).

15 лютого 2022 року в Києві відбувся захід, в рамках якого 2022 рік був проголошений “Роком видатного українського поета та перекладача тюркських літератур Миколи Мирошниченка”, у зв’язку з 75-річчям від року народження. Було сформовано план заходів, направлених на вшанування пам’яті видатного поета, перекладача.

Більшу частину запланованого не вдалося реалізувати через повномасштабне вторгнення Росії. Також, чекають видання рукопис перекладеної Мирошниченком збірки азербайджанських казок “У кожного своя зірка” а також збірка авторських поезій “Узір зрізу”. Тому, незважаючи на складні обставини, є потреба в подальшій популяризації літературної та перекладацької спадщини видатного азербайджаніста. Зважаючи на обмежене представлення азербайджанської літератури для дітей та схожість опублікованих робіт, важливою є робота над публікацією нововіднайдених казок, які були перекладені Мирошниченком (Азербайджанські народні, 2006; Східні традиції, 2020).

Сутність так званої азербайджанської місії талановитого і патріотичного налаштованого українця Миколи Мирошниченка полягає в наступному:

1. Будучи найбільш плідним українським перекладачем азербайджанської літератури, він залишив непроминальний слід в історії українсько-тюркського літературного процесу;

2. Перекладач виробив та безнастанно утверджував низку професіональних та патріотичних вимог до тих, хто буде братися за переклади з цих двох літератур. Серед головних слід виділити такі: передусім бути патріотами як України, так і Азербайджану; на високому рівні опанувати оригінальну мову перекладу; постійно поглиблювати знання з культури, літератури; уважно досліджувати історію, менталітет народу; лише після засвоєння цих важливих складових приступити до відповідальної справи з перекладу (Азербайджан крізь, 2020; Кавказознавчі читання, 2018).

3. Українська азербайджаністика потребує публічної дискусії навколо неякісних перекладів, які претендують на місце в культурно-мистецькому діалозі між країнами; Криза компетентності самоназваних спеціалістів та вище перераховані явища – це все реалії діалогу між нашими країнами, які почали загострюватися після смерті Миколи Мирошниченка у 2009 році, та в період коли тяжка хвороба виснажила його у 2008 році.

4. Мирошниченко був хранителем та ретранслятором цінностей, традицій української азербайджаністики. У цьому контексті важливо актуалізувати літературну

та перекладацьку спадщини Мірошніченка, стверджувати розпочату ним справу (Kişi, qadın, 2017).

5. На сьогодні невидано дві збірки його авторських поезій та збірка азербайджанських казок, які переклав українською мовою Мірошніченко. В деяких бібліотеках, зокрема Київській бібліотеці імені Самеда Вургуна, є книги його перекладів. Є потреба у систематизації, оцифруванні виданих праць, оскільки деякі роботи збереглися лише у кількох примірниках. Необхідно актуалізувати в Азербайджані публічне обговорення ролі перекладача у популяризації літератури їх народу, культури тощо. Важлива складова вшанування пам'яті поета і літературознавця, ретрансляції закладених ним цінностей – системність та впорядкованість дій, спрямованих на реалізацію такого завдання, відповідальність (в тому числі моральна) осіб, які уповноважені розвивати двосторонні відносини між нашими країнами.

6. Нами було виявлено дві його невидані збірки авторських поезій “Узір зрізу” та “Туркотів світокруг”. А також ми виявили ще невидану збірку азербайджанських казок Алі Самедова “У кожного своя зірка”, яку переклав українською Мірошніченко.

Література:

- Азербайджан криз, 2020 – Азербайджан криз призму минулого і сьогодення: Програма та матеріали Міжнародної наукової конференції. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 122 с.
- Азербайджанські народні, 2006 – Азербайджанські народні казки. Київ: Веселка, 2007. 159 с.
- Антологія азербайджанської, 2006 – Антологія азербайджанської поезії: у 2 т. Упоряд. М.М. Мірошніченко. Київ: Етнос, 2006. 296 с.
- Бајраг ве, 1978 – Бајраг ве кунеш. (Україна совет шаирлеринин ше'рлери). Бакы: Јазычы. 1978. 270 seh.
- Брама Сходу, 2004 – Брама Сходу: Золоті сторінки кримськотатарської поезії у перекладі Миколи Мірошніченка з додатком статей про її творців. Київ, 2004. 192 с.
- Кавказознавчі читання, 2018 – Кавказознавчі читання: Зб. матеріалів наук.-практ. семінару. Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2018. 183 с.
- Kişi, qadın, 2017 – Kişi, qadın ve çetir // Çağdaş Ukrayna şeiri. Bakı: Azərbaycan Tercüme Merkezi, 2017. 223 seh.
- Корпулер, 1979 – Корпулер. (Україна совет шаирлеринин ше'рлери). Бакы: Јазычы. 1979. 172 seh.
- Корулеси ишлеримиз, 1983 – Корулеси ишлеримиз чохдур // Едебијат веинчесенет. 26 август 1983. 6 seh.
- Krinski, 2022 – *Krinski A. Y. Nizami ve müasirleri*. Bakı: Aspoliqraf, 2022. 594 seh.
- Листи, відправлені, 2017 – Листи, відправлені вітром: сучасна азербайджанська поезія. Львів: Піраміда, 2017. 185 с.
- Марченко, 2001 – *Марченко В.* Творчість і життя. Київ: Сфера, Дух і Літера, 2001. 536 с.
- Мірошніченко, 2009 – *Мірошніченко М.М.* На світловодності: Авторська антологія перекладача. Київ: Етнос, 2009. 400 с.
- Мірошніченко, 1984 – *Мірошніченко М.М.* Рік-осокір. Поезії. Київ: Молодь, 1984. 112 с.
- Мірошніченко, 1989 – *Мірошніченко М.М.* Око. Поезії. Київ: Радянський письменник, 1989. 143 с.
- Насімі, 2019 – *Насімі С.І.* І шляхом Істини постав я сам... : вибрані поезії. Київ: Саміт-Книга, 2019. 208 с.
- Східні традиції, 2020 – Східні традиції державотворення // Наукова серія: Світові традиції державного управління: Вип. IX: Науковий збірник на честь 150-ї річниці від дня народин Агатангела Кримського. Київ: Прометей, 2020. 836 с.
- Український культурологічний, 2011 – Український культурологічний альманах «Хроніка-2000». Випуск 1(87). Київ, 2011. 502 с.
- Gonçaruk, 2022 – *Gonçaruk İ.* Mikola Miroşniçenko Türk Dünyası'nın Ukrayna'ya açılan kapısı // Türksoy. 2022. №69. Seh. 94-100.

References:

- Azerbaidzhan kriz, 2020 – Azerbaidzhan kriz pryzmu mynuloho i sohodennia [Azerbaijan is a crisis from the perspective of the past and present]: Prohrama ta materialy Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia, 2020. 122 s. [in Ukrainian]
- Azerbaidzhanski narodni, 2006 – Azerbaidzhanski narodni kazky [Azerbaijani folk tales]. Kyiv: Veselka, 2007. 159 s. [in Ukrainian]
- Antolohiia azerbaidzhanskoi, 2006 – Antolohiia azerbaidzhanskoi poezii [Anthology of Azerbaijani pose]: u 2 t. Uporiad. M. M. Miroshnychenko. Kyiv: Etnos, 2006. 296 s. [in Ukrainian]

- Байраг ве, 1978 – Bajpah ve kunesh [Flag and sun]. (Ukraina soviet shayrlerynyn sherlery). Baky: Jazychy. 1978. 270 seh. [in Azerbaijani]
- Brama Skhodu, 2004 – Brama Skhodu: Zoloti storinky krymskotatarskoi poezii u perekhadi Mykoly Miroshnychenka z dodatkom statei pro yii tvortsiv [The Gate of the East: The Golden Pages of the Crimean Tatar Pose, translated by Mykola Miroshnichenko, with an appendix of articles about its creators]. Kyiv, 2004. 192 s. [in Ukrainian]
- Kavkazoznavchi chytannia, 2018 – Kavkazoznavchi chytannia [Caucasian readings]: Zb. materialiv nauk.-prakt. seminaru. Nizhyn: NDU im. Mykoly Hoholia, 2018. 183 s. [in Ukrainian]
- Kişi, qadın, 2017 – Kişi, qadın ve çetir [A man, a woman and an umbrella] // Çağdaş Ukrayna şeiri. Bakı: Azərbaycan Tercüme Merkezi, 2017. 223 seh. [in Azerbaijani]
- Korpuler, 1979 – Korpuler [Bridges]. (Ukraina soviet shayrlerynyn sherlery). Baky: Jazychy. 1979. 172 seh. [in Azerbaijani]
- Korylecy yshlerymyz, 1983 – Korylecy yshlerymyz chokhdur [Our bridges are very strong] // Edebyjyat ve ynhecenet. 26 avhust 1983. 6 seh. [in Azerbaijani]
- Krimski, 2022 – *Krimski A.Y.* Nizami ve müasirləri [Nizami and his contemporaries]. Bakı: Aspoliqraf, 2022. 594 seh. [in Azerbaijani]
- Lysty, vidpravleni, 2017 – Lysty, vidpravleni vitrom: suchasna azerbaidzhanska poeziia [Letters sent by the wind: modern Azerbaijani poetry]. Lviv: Piramida, 2017. 185 s. [in Ukrainian]
- Marchenko, 2001 – *Marchenko V.* Tvorchist i zhyttia [Creativity and life]. Kyiv: Sfera, Dukh i Litera, 2001. 536 s. [in Ukrainian]
- Miroshnychenko, 2009 – *Miroshnychenko M.M.* Na svitlovydnoti [Na svitlovydnoti]: Avtorska antolohiia perekhadacha. Kyiv: Etnos, 2009. 400 s. [in Ukrainian]
- Miroshnychenko, 1984 – *Miroshnychenko M.M.* Rik-osokir [Rik-osokir]. Poezii. Kyiv: Molod, 1984. 112 s. [in Ukrainian]
- Miroshnychenko, 1989 – *Miroshnychenko M.M.* Oko [Eye]. Poezii. Kyiv: Radianskyi pysmennyk, 1989. 143 s. [in Ukrainian]
- Nasimi, 2019 – *Nasimi S.I.* I shliakhom Istyny postav ya sam [And I myself stood on the path of Truth]: vybrani poezii. Kyiv: Samit-Knyha, 2019. 208 s. [in Ukrainian]
- Skhidni tradytsii, 2020 – Skhidni tradytsii derzhavotvorenna [Eastern traditions of statehood] // Naukova serii: Svitovi tradytsii derzhavnoho upravlinnia: Vyp.IX: Naukovyi zbirnyk na chest 150-yi richnytsi vid dnia narodyn Ahatanhela Krymskoho. Kyiv: Prometei, 2020. 836 s. [in Ukrainian]
- Ukrainskyi kulturolohichnyi, 2011 – Ukrainskyi kulturolohichnyi almanakh «Khronika-2000» Ukrainian cultural almanac «Chronicle-2000». Vypusk 1(87). Kyiv, 2011. 502 s. [in Ukrainian]
- Gonçaruk, 2022 – *Gonçaruk M.* Mikola Miroşniçenko Türk Dünyası'nın Ukrayna'ya açılan kapısı [He who opens the gate of the east] // Türksöy. 2022. №69. Seh. 94-100. [in Turkish]

Отримано 25.10.2023

Отримано в доопрацьованому вигляді 15.11.2023

Прийнято до друку 25.11.2023

Submitted 25.10.2023

Received in revised form 15.11.2023

Accepted for publication 25.11.2023